

FORTFARANDE

Fångad i fattigdom

*En rapport om ekonomin för personer
med intellektuell funktionsnedsättning*

LÄTTLÄST

2026

INNEHÅLL

Den här rapporten har sju delar:

1. Förord och inledning.....	1
2. Undersökning av inkomster.....	10
3. Undersökning av kostnader.....	20
4. Förklaring av ord.....	27
5. Utredningar om ekonomi.....	29
6. Enkätundersökning om ekonomi.....	34
7. Slutsatser.....	41

Du kan klicka på rubriken eller siffran för att komma direkt till sidan.

1. FÖRORD OCH INLEDNING

Riksförbundet FUB har gett ut rapporten "Fångad i fattigdom?" i tolv år.

Februari 2026

Våra beräkningar visar samma sak varje år.

Många personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF) saknar flera tusen kronor varje månad.

I årets rapport gör vi en fördjupad analys.

Resultatet visar att många fortfarande är fångade i fattigdom.

Två exempel i rapporten

I årets exempel kan det saknas över 2 000 kronor per månad, om en person bor i en LSS-bostad.

Vi visar också ett exempel med en person med flerfunktionsnedsättning.

Personen bor i egen lägenhet och har personlig assistans.

På grund av ökade kostnader saknas över 1 500 kronor varje månad.

Små marginaler trots förändringar

Funkisskatten togs bort 2026.

Högekostnadsskyddet för läkemedel höjs.

Sjuk- och aktivitetsersättningen räknas bara upp med 0,7 procent.

Den samlade ekonomin förbättras inte.

Stora skillnader mellan kommuner

I år har FUB gjort en enkät bland våra lokalföreningar.

Resultatet visar stora skillnader i kostnader mellan kommuner.

Hyran i en LSS-bostad kan skilja mer än 140 000 kr per år, beroende på i vilken bostad man bor.

Skillnader kan finnas även inom samma kommun.

Fler skillnader i vardagen

Habiliteringsersättning skiljer mellan kommuner.

Avgifter för arbetslunch varierar också.

Kostnader för resor till daglig verksamhet skiljer sig åt.
Skillnaderna kan bli tiotusentals kronor per år.
Detta innebär att lagen i praktiken fungerar olika i landet.

FUB tycker

FUB tycker att hela det ekonomiska systemet
behöver ses över.
Regler och ersättningar behöver analyseras tillsammans.
I dag är ansvaret uppdelat mellan stat och kommun.
Systemet saknar en helhetssyn på individens ekonomi.
FUB vill se:

1. En nationell översyn av ekonomiska villkor
för personer med funktionsnedsättning.
2. En uppräknig av sjuk- och aktivitetsersättningen
som följer löneutvecklingen.
3. Nya regler för bostadstillägg
så att det går att spara pengar och bygga en buffert.
4. Ett höjt tak i bostadstillägget
som täcker hyror över 7 500 kr.

En viktig fråga

Tolv år har gått sedan den första rapporten.
En grundläggande fråga finns kvar:

*Hur ska goda levnadsvillkor bli verklighet
när ekonomin skiljer så mycket mellan kommuner?*

Rapporten visar att svaret finns både nationellt och kommunalt.
Kommunala beslut påverkar vardagen
för personer med funktionsnedsättning.
Faktum kvarstår.
Många personer med IF är fortfarande fångade i fattigdom.

Anders Lago
Förbundsordförande, Riksförbundet FUB

Inledning

Personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF) som får sjuk- eller aktivitetsersättning har inte tillräckligt med pengar. Det saknas ofta flera tusen kronor varje månad för att betala räkningarna. Anhöriga hjälper ofta till att betala. Därför är det många som inte vet att pengarna inte räcker.

Anhöriga sparar ofta pengar och ger dem till personen med funktionsnedsättning så att hen kan leva ett gott liv. Men då blir bidraget för bostaden mindre. Därför måste personen använda sina sparade pengar varje månad för att kunna betala hyran.

LSS-lagen säger att alla ska kunna leva ett gott liv. Men detta är inte ett gott liv.

Varför är det så här?

Personer med IF som bor i en LSS-bostad har en liten inkomst. De kan inte påverka sin ekonomi så att ekonomin blir bättre. De kan till exempel inte välja var de vill bo eller välja en bostad där hyran kostar mindre pengar.

Kommunerna bestämmer hur mycket olika service ska kosta. Kostnaderna är därför olika i olika kommuner i Sverige.

I Sverige finns en princip för merkostnader. Principen säger att man inte ska få högre levnadskostnader på grund av sin funktionsnedsättning. Men personer med funktionsnedsättning har en högre levnadskostnad. Principen fungerar inte.

Samhället har för lite kunskap om funktionsnedsättningar och personer med funktionsnedsättnings ekonomi. De behöver veta mer!

FUB:s medlemmar har rätt att vara med i samhället, på samma sätt som alla andra. Därför har FUB gjort den här rapporten.

Bakgrund

FUB har gjort rapporten "Fångad i Fattigdom?" varje år sedan 2014. Personer med IF:s ekonomi har varit dålig sedan dess. Varje år visar beräkningen att man går back.

Rapporten är mest om personer som bor i gruppbostad

Cirka 1,5 procent av alla i Sverige har IF.
Det betyder ungefär 1 till 2 personer av 100.

Många av dem och deras anhöriga är medlemmar i FUB.

Funktionsnedsättningarna kan vara mycket olika.
En del personer bor i egen lägenhet och har ett arbete.
De får bara lite stöd från kommunen eller från anhöriga.

En del personer har flera funktionsnedsättningar och måste få mycket stöd från kommunen både under dagen och under natten.

Men alla dessa personer har för lite pengar.
De som arbetar har en låg lön.

Pengarna räcker inte.
Personer som inte kan arbeta får bidrag.
Bidraget är för litet.

Personer med IF är en liten grupp i Sverige.
Det kan vara svårt för dem att säga vad de tycker.
De kan sällan vara med och svara på frågor i enkäter och undersökningar.
Samhället har därför liten kunskap om den gruppen.

Hur FUB:s medlemmar bor

LSS-lagen säger att personer med IF får söka stöd.

Lagen kom år 1994

för att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva liv som andra.

De som behöver

ska få bo i en bostad med särskild service.

De ska också få vara med i aktiviteter om de inte kan ha ett vanligt arbete eller kan studera.

Fler än 30 000 personer bodde år 2024 i bostad med särskild service för vuxna.

Vi vet inte hur många av dem som har en IF.

Det finns personer som bor kvar hemma med sina föräldrar.

En del personer bor i egen lägenhet med personlig assistans eller med boendestöd.

Vi vet inte hur många av FUB:s medlemmar som bor i egen lägenhet.

Men vi tror att de flesta av våra medlemmar som har en IF

bor i en bostad med särskild service.

De flesta är med i daglig verksamhet och får stöd från en kontaktperson.

Därför handlar den här rapporten mest om de som bor i gruppbostad. I år har vi även räknat på ekonomin för en person med flerfunktionsnedsättning. Då bor man ofta i lägenhet med personlig assistans.

Funktionsrättskonventionen

Funktionsrättskonventionen är en överenskommelse inom FN. Den säger att personer med funktionsnedsättning ska ha samma rättigheter som andra.

Artikel 28 handlar om pengar och trygghet. Artikeln säger att personer med funktionsnedsättning har rätt till ett bra liv. Det betyder att man ska ha råd med mat, kläder och en bra bostad.

Funktionsrättskommittén granskar länderna. Kommittén granskade Sverige år 2023. Den var orolig för ekonomin för personer med funktionsnedsättning. Kommittén såg att:

1. Fler lever i fattigdom.
2. Stödet inte räcker.
3. Det saknas återkommande undersökningar.

Funktionsrättskommittén sade att Sverige måste göra mer.

Ekonomi och psykisk hälsa

Ekonomi och psykisk ohälsa hänger ihop.

Forskning visar ett samband
mellan ekonomi och hälsa.

Personer med sämre ekonomi
mår oftare psykiskt dåligt.

Kronofogden säger att risken för skulder
är större för den som har små marginaler.

RSMH är en organisation för personer med psykisk ohälsa.

I en rapport från år 2025 visar RSMH ett samband
mellan psykisk ohälsa och dålig ekonomi.

Rapporten visade att många avstod från
fritidsaktiviteter, att äta och fika ute
för att de inte hade pengar.

Många sa att de måste välja mellan mat och medicin.

Många medlemmar i RSMH har
sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Det är samma inkomst
som många personer med IF har.

Det tyder på att grupperna har liknande ekonomi.

Ekonomi och fysisk hälsa

Folkhälsomyndigheten säger att låg inkomst påverkar kroppen.

Det påverkar också möjligheten att delta i aktiviteter.

Det kan leda till utanförskap.

Många personer med IF rör sig lite.

Stillasittande är vanligt.

Det ökar risken för ohälsa.

Kontanter och digitala betalmedel

Många personer med IF använder kontanter.

En orsak är att vissa med IF

nekas kort eller Bank-ID.

Banken säger att det handlar om säkerhet.

Det gör att vissa hamnar utanför

det digitala betalsystemet.

De kan då inte betala på samma sätt som andra.

Samtidigt tar färre butiker emot kontanter.

Det gör det ännu svårare att klara vardagen.

Kontanter kan vara lättare att förstå.

Vissa personer med IF har betalkort.

Många föredrar ändå kontanter.

Kontanter gör det lättare

att se hur mycket pengar som finns kvar.

Det blir tydligt hur mycket som försvinner vid ett köp.

Digitala betalningar kan vara svåra att förstå.

Appar och webbplatser är ofta inte tillräckligt tydliga.

Personer med IF är också mer utsatta för bedrägerier.

Bedrägeri betyder att någon lurar en på pengar.

Därför upplever många att kontanter känns tryggare.

2. UNDERSÖKNING AV INKOMSTER

Inkomster

Inkomst är de pengar som en person får varje månad.

Det kan vara lön, bidrag eller ersättningar.

Arv och gåva

Människor i Sverige behöver inte betala skatt på arv eller gåvor.

Men ett arv eller en gåva kan påverka hur mycket personen får i statligt bostadstillägg.

Arv och gåva räknas då som en förmögenhet, alltså pengar som personen har.

Försäkringar

Det finns olika sätt att spara pengar.

Pengar kan sparas på ett konto i en bank eller i olika försäkringar.

En försäkring kallas kapitalförsäkring.

Alla pengar som en person har sparade på ett konto eller en kapitalförsäkring är del av personens förmögenhet.

De är förmögenhet på samma sätt som ett arv eller en gåva.

Pengar från en pensionsförsäkring är en inkomst.
Den påverkar hur mycket pengar
personen kan få i bidrag.

Aktivitetsersättning

En person som är mellan 19 år och 29 år
kan få pengar från staten.

Det kallas aktivitetsersättning.

Den som får ersättningen
måste betala skatt på pengarna.

Personer som inte kan arbeta
har rätt att få aktivitetsersättning.

En person som går lång tid i skolan
kan också få ersättningen.

Personens ålder påverkar
hur mycket pengar man får i ersättning.

Så här mycket pengar
får en person varje månad år 2026:

1. En person som är yngre än 21 år får 12 235 kronor.
2. En person som är 29 år får 13 468 kronor.

Hur mycket en person kan arbeta
påverkar också hur mycket pengar hen får.

Försäkringskassan ansvarar
för aktivitetsersättningen.

Sjukersättning

En person som är 30 år eller äldre
och som inte kan arbeta,
har rätt att få sjukersättning.

Hur mycket personen kan arbeta
påverkar hur mycket pengar hen får.
Sjukersättningen för en person
som inte kan arbeta alls
är 13 715 kronor per månad under år 2026.

Från och med 2017 kan en person
som inte kan arbeta alls,
söka sjukersättning redan när hen är 19 år.

Försäkringskassan ansvarar
för sjukersättningen.

Garantipension

En person som fyller 66 år
kan få garantipension.
Det är en pension
för personer som inte har arbetat.

Så här mycket är garantipensionen
varje månad år 2026:

1. En person som inte är gift får 11 907 kronor.
2. En person som är gift får 10 853 kronor.

Skatt

En person som får aktivitetsersättning,
sjukersättning eller garantipension
måste betala skatt på pengarna.

Så här mycket kan skatten vara år 2026.

Exempel 1

Personen är 20 år gammal.

Aktivitetsersättningen är 12 235 kronor varje månad.

Skatten är 1 623 kronor varje månad.

Personen har kvar 10 612 kronor varje månad.

Exempel 2

Personen är 31 år gammal.

Sjukersättningen är 13 715 kronor varje månad.

Skatten är 1 923 kronor varje månad.

Personen har kvar 11 792 kronor varje månad.

Exempel 3

Personen är 66 år gammal.

Garantipensionen är 11 907 kronor varje månad.

Skatten är 1478 kronor varje månad.

Personen har kvar 10 510 kronor varje månad.

Statligt bostadstillägg

En person som får sjukersättning eller aktivitetsersättning kan få ett bidrag för bostaden. Det kallas bostadstillägg.

Personens inkomst, och hur mycket bostaden kostar är några saker som påverkar hur mycket pengar bostadstillägget är.

Bostadstillägget kan vara max 6 550 kronor varje månad för personer som är yngre än 66 år.

Personer som är äldre än 66 år kan få ett högre bostadstillägg. Deras bostadstillägg är max 7 290 kronor varje månad.

Några exempel på det som påverkar hur mycket bostadstillägg är:

1. Personens inkomst.
2. Personen äger ett hus som hen inte bor i.
3. Personen har mer än 100 000 kronor på banken.

Kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning

Bostadstillägget från staten kom år 1995.
Tidigare fanns ett bidrag för bostaden
från kommunen.

Vi vet inte hur många kommuner
som har bostadsbidrag
för personer med funktionsnedsättning idag.
Det är något som man måste undersöka.

Vissa kommuner har istället ett hyrestak.
Hyrestak är en gräns för hur hög hyran får vara.
Gränsen brukar gälla LSS-bostäder.
Kommunen betalar då hyran som är högre än taket.

Särskild ersättning för kostnader vid aktiviteter

Personer som har aktivitetsersättning
kan få ersättning för kostnader
för aktiviteter som personen är med i.
Aktivitetserna måste vara särskilt bra
för personens hälsa och liv.

En person som fyllt 30 år
kan inte få denna ersättning.
Det kan då bli mycket svårt att ha råd
att vara med i olika aktiviteter.

Merkostnadsersättning för vuxna

Merkostnadsersättningen hette tidigare handikappersättning.

Det är en ersättning till vuxna personer som har extra kostnader för sin funktionsnedsättning.

För att få merkostnadsersättning måste de extra kostnaderna vara minst 14 800 kronor under ett helt år. Då får personen 1 480 kronor per månad.

Det går att få mer i merkostnadsersättning.

Hur mycket personen får beror på hur stora merkostnader hen har. Det går att få upp till 3 453 kronor per månad.

Personen behöver inte betala skatt på merkostnadsersättningen.

Habiliteringsersättning

En person som är med i daglig verksamhet kan få pengar från kommunen. De pengarna kallas habiliteringsersättning.

Hur många timmar varje dag en person är på daglig verksamhet påverkar hur mycket pengar hen får i ersättning. Ersättningen är ofta mellan 24 och 192 kronor varje dag.

Kommunerna måste inte betala habiliteringsersättning. Men nästan alla kommuner gör det.

Kommunerna kan ansöka om pengar från Socialstyrelsen för att ge personer mer i habiliteringsersättning.

Ekonomiskt stöd för arbete

Det finns olika stöd för arbete.

Men alla stöden är till arbetsgivaren, alltså den som anställer en person med funktionsnedsättning. Personen som är anställd får inte någon del av pengarna i stödet.

De olika stöden till arbetsgivare heter:

1. Lönebidrag
2. Utvecklingsanställning
3. Trygghetsanställning
4. Skyddat arbete
5. Personligt biträde

Studiemedel för en person som har funktionsnedsättning

Studiemedel är bidrag och lån för den som studerar.

En person som studerar kan inte ha aktivitetsersättning eller sjukersättning. Hen måste därför söka om studiemedel från Centrala Studiestödsnämnden, CSN.

För en person som har svårt att få ett arbete är det svårt att betala tillbaka lånet när hen har slutat studera.

En person som går särskild utbildning för vuxna, alltså komvux som anpassad utbildning, kan inte få studiemedel.

Det är viktigt att Försäkringskassan vet detta.

Personer som går på komvux som särskild utbildning måste ha rätt till aktivitetsersättning eller sjukersättning.

Ekonomiskt försörjningsstöd

Regeringen bestämmer varje år hur kommunerna ska räkna ut försörjningsstödet.

Stödet ska räcka till allt som är viktigt för att leva.

Försörjningsstödet ska vara ett stöd under en kort tid.

År 2026 är stödet 5 220 kronor varje månad för en person som bor ensam.

Några exempel vad pengarna ska användas till är:

1. Mat
2. Kläder och skor
3. Fritid
4. Hygien
5. Tidning
6. Telefon

Men 5 220 kronor varje månad räcker inte för många med funktionsnedsättning som har stora kostnader och liten inkomst.

Konsumentverket har räknat ut att det behövs cirka 8 200 kronor varje månad. Men Konsumentverket räknar inte de extra kostnader för hjälpmedel och medicin som personer med funktionsnedsättning kan ha. Därför behöver stödet vara ännu högre.

Exempel på budget

En budget är en lista med alla inkomster och alla kostnader som en person har under en viss tid.

FUB har gjort en budget för en person som är 27 år gammal och bor i en gruppboende i en mellanstor stad år 2026.

Budgeten visar att pengarna varje månad inte räcker. Det saknas 2 020 kronor varje månad.

3. UNDERSÖKNING AV KOSTNADER

En person som är vuxen och som har IF har många olika kostnader.

De olika kostnaderna kan vara:

1. Avgifter till staten
2. Avgifter till kommunen

Avgifter till staten

En statlig avgift är lika stor i hela Sverige. För statliga avgifter kan det finnas högkostnadsskydd. Det är vad något max får kosta för personen under ett år.

Läkemedel

Läkemedel är ett annat ord för medicin. Läkemedel har ett högkostnadsskydd. Det betyder att en person inte behöver betala mer än 3 800 kronor under ett år för sina mediciner.

Högkostnadsskyddet höjdes 2025. FUB tycker att det var fel.

Personer med funktionsnedsättningar behöver ofta mer mediciner än andra människor i Sverige.

Sjukvård och tandvård

Hälsovård och sjukvård har också ett högkostnadsskydd.
Det är 1 450 kronor varje år.

För personer som har LSS-insatser
gäller högkostnadsskyddet för tandvård också.

Avgifter till kommunen

Socialtjänstlagen säger
att kommuner får ta avgifter för
hemtjänst och daglig verksamhet.

Kommuner får också ta en avgift
för en del sjukvård.
Det säger lagen om hälsovård och sjukvård, HSL.

LSS-lagen säger
att kommunen inte får ta avgifter för stöd
som är en del av bostad med särskild service.

Avgiften som en person måste betala
får inte vara större än vad det kostar för kommunen
att ge stödet eller servicen.
Kostnaden är olika i olika kommuner.
Därför kan avgifterna vara olika
i olika kommuner.

Resor till och från daglig verksamhet

Varje kommun bestämmer om resor till och från daglig verksamhet ska vara gratis eller om de ska kosta pengar för den som reser. Därför är det olika i olika kommuner.

I en del kommuner kan resorna kosta mycket pengar.

Resor med färdtjänst

Lagen om färdtjänst säger att varje kommun får bestämma om avgiften för färdtjänst.

Därför kan det kosta olika mycket i olika kommuner.

Kommunens sjukvård och hemsjukvård

Lagen för hälsovård och sjukvård, HSL, säger att kommunen har ansvar för sjukvård för personer som bor i LSS-bostad.

En sjuksköterska är ansvarig för att personalen på en LSS-bostad vet när de måste kontakta läkare eller kontakta andra från sjukvården.

Sjuksköterskan som är ansvarig kallas MAS. Det betyder medicinskt ansvarig sjuksköterska.

Många personer med flera funktionsnedsättningar behöver ofta sjukvård och ibland sjukvård under lång tid. Det kan vara svårt för de personerna att åka till vårdcentralen. De behöver alltså få hemsjukvård och kommunen har en avgift för den sjukvården.

Hemsjukvård är inte med i högkostnadsskyddet. Därför kan kostnaderna bli större än 1 450 kronor varje år för en person som behöver hemsjukvård. Det är inte rätt.

Det finns en annat högkostnadsskydd som handlar om avgifter för omsorg. År 2026 får kommunen inte ta ut mer än 2 660 kronor i avgifter för omsorg.

En kommun får inte ta ut avgifter för vård och service från en person som har mindre inkomst än 5 220 kronor varje månad.

Skillnad mellan egenvård, hälsovård och sjukvård

Personer som bor i LSS-bostäder med särskild service ska inte betala avgift till kommunen för det som kallas omvårdnad eller egenvård. Det är en del av LSS-bostaden.

Omvårdnad eller egenvård är sådana saker som personen kan göra själv med hjälp av personalen eller som personal som inte är utbildade i sjukvård får göra.

Men det finns ingen information om hur vanligt det är att personer som bor i LSS-bostad betalar en avgift till kommunen för hemsjukvård.

Hyra för bostad

Fler än 30 000 personer bodde år 2024 i en bostad med särskild service för vuxna. Personerna betalar hyra. De betalar inte en avgift.

Hyrorna för LSS-bostäder är olika stora. Hur mycket hyran är beror på var i Sverige bostaden är, hur stor bostaden är och vilka gemensamma rum som finns för alla som bor i samma hus.

Hyrorna är högre i stora städer. Hyrorna är lägre i små städer. Det kan också skilja mycket i hyra inom samma kommun.

Den som bor i en bostad som har hyra kan klaga hos organisationen Hyresnämnden om hyran är för hög. Men det kan vara svårt för en person med IF att klaga.

Sveriges kommuner och regioner, SKR, skrev i sin rapport år 2013 att nästan 1 av 5 personer som bor i LSS-bostad eller SoL-bostad måste få stöd för att kunna betala hyran. De måste ansöka om försörjningsstöd.

Arvode för God man

Flera medlemmar i FUB kan inte själva ta hand om sin ekonomi, alltså ta hand om sina pengar. De behöver hjälp av en god man.

Ibland måste en god man få betalt för att vara god man. Hen måste få ett arvode.

Kommunen kan betala arvodet till god man om personen som har god man har för lite pengar. Personens pengar på banken och inkomst varje månad bestämmer om det är hen eller kommunen som betalar arvodet.

Andra kostnader

Maten kan kosta olika mycket i olika kommuner.

I en del kommuner ska alla ta med egen mat till den dagliga verksamheten.

I andra kommuner har den dagliga verksamheten mat som kommunen tar en avgift för.

Hur mycket maten kostar beror också på var maten är lagad. Det är mycket billigare med mat som är lagad hemma än att köpa mat som redan är lagad.

4. FÖRKLARING AV ORD

Merkostnader

Principen om merkostnader betyder att ingen person ska behöva betala några extra kostnader på grund av sin funktionsnedsättning. Den som behöver mycket stöd ska kunna ha samma standard i livet som en person utan funktionsnedsättning. Principen är mycket viktig för FUB:s medlemmar.

Förbehållsbelopp

Ett förbehållsbelopp är så mycket pengar som en person har rätt att ha kvar innan hen måste betala avgifter till kommunen för stöd och service. Om personen inte har så mycket pengar kvar ska kommunen minska avgiften. Om en person inte har så mycket pengar som förbehållsbeloppet måste personen söka om att få försörjningsstöd.

Förbehållsbelopp i LSS

I LSS-lagens paragraf 19 står det att en person ska ha kvar pengar som räcker till hens behov efter att hen har betalat för sin bostad, för aktiviteter på fritiden och för kultur.

Lagen säger inte hur mycket pengar det är.
Men pengar till exempelvis
mat, kläder, vård, fritid och semester
måste finnas.
Lagen säger att alla ska ha
bra villkor för sina liv.

Förbehållsbelopp i socialtjänstlagen, SoL

Lagen SoL säger
hur kommunen ska räkna ut förbehållsbeloppet
för kommunens olika tjänster.
Tjänsterna kan vara hemtjänst, dagverksamhet
och hälsovård till exempel.

SoL säger att kommunen måste höja
förbehållsbeloppet
om personen har kostnader för en god man
eller måste betala mycket för resor till exempel.

Alla kommunens sociala tjänster får inte kosta
mer än 2 660 kronor per månad under år 2026.
Det kallas högkostnadsskydd.

5. UTREDNINGAR OM EKONOMI

Den svenska staten har gjort flera utredningar under de senaste åren.

Här berättar vi om några av utredningarna.

Brist på brådska

Utredningen "Brist på brådska" undersökte hur stor inkomst personer med funktionsnedsättning har.

Alltså hur mycket pengar man har varje månad.

Utredningen sa att

höga hyror för LSS-bostäder och låg inkomst

gör att många personer med funktionsnedsättning är fattiga.

Inkomsten måste bli högre

och kostnaden för LSS-bostäder måste bli lägre.

Personer med funktionsnedsättning

måste kunna vara med i samhället

och leva lika bra liv som andra.

Det är viktiga mål för Sveriges handikappolitik.

Därför måste personer med funktionsnedsättning

få bättre ekonomi.

Att leva som andra

Utredningen "Att leva som andra"
undersökte år 2008
om personer som får LSS-stöd
kan leva ett liv som alla andra i vårt samhälle.

Utredningen visade att personerna inte kan det.
Ekonomi är till exempel ett stort problem.
Därför hade utredningen flera förslag på
hur det kan bli bättre.
Men regeringen sa nej till förslagen.

Statens folkhälsoinstitut

Rapporten från Statens folkhälsoinstitut säger
att de som har för lite pengar
har svårare att leva goda liv.
Studier i Sverige visar också att personer med IF
ofta har fler sjukdomar än andra.

De som har dåligt med pengar
kan inte påverka sina liv.
Deras hälsa är också sämre.

Psykisk ohälsa är 2 till 3 gånger vanligare hos personer med IF,
jämfört med andra i Sverige.
Den gruppen har sämre arbete, mindre inkomst
och mindre kontakt med andra människor.

Jämställdhet

Personer med IF är inte jämställda med andra människor i Sverige. Det är också stora skillnader mellan kvinnor och män som har IF. Några exempel är att fler män än kvinnor arbetar och att fler kvinnor än män är fattiga.

Boende på (o)lika villkor

Utredningen "Boende på (o)lika villkor" undersökte år 2021 vad det kostar att bo i en LSS-bostad.

Utredningen visar att det ser väldigt olika ut i olika kommuner.

Utredningen föreslår att en del av hyran ska ingå i merkostnadsersättningen som man kan ansöka om hos Försäkringskassan.

Sjukersättningen har inte höjts tillräckligt

Myndigheten Inspektionen för socialförsäkringen undersökte år 2022 hur sjukersättningen har förändrats de senaste 30 åren.

Utredningen visar att sjukersättningen inte har höjts på samma sätt som lönerna har höjts.

När sjukersättningen inte höjs på samma sätt som lönerna blir personer som har sjukersättning fattigare än de som har lön från arbete.

Socialstyrelsens lägesrapport 2026

Enligt Socialstyrelsen är det vanligare att personer som tillhör LSS har försörjningsstöd jämfört med andra personer.

Socialstyrelsen säger att personer med funktionsnedsättning har en svår ekonomisk situation.

Socialstyrelsen säger också att höga kostnader för hyra, hjälpmedel och vissa insatser påverkar ekonomin negativt.

Alla människor behöver stöd från samhället någon gång i livet.

Medlemmar i FUB behöver stöd hela livet.

Personer med IF har svårare
att öka sina inkomster
och att minska sina kostnader,
jämfört med andra personer.

Det har FUB många gånger talat om
för regeringen och för Socialstyrelsen.
Men ingen har gjort något
för att ekonomin ska bli bättre.

Nu måste det bli en ändring
så att FUB:s medlemmar
kan vara med i samhället som alla andra.

6. ENKÄTUNDERSÖKNING OM EKONOMI

Vintern 2025–2026 gjorde Riksförbundet FUB en enkät.

Vi ville veta hur ekonomin för personer med IF påverkas av vilken kommun man bor i.

Vi frågade våra lokalföreningar.

Vad vi frågade om

Enkäten handlade om kostnader och ersättningar i vardagen.

Till exempel:

1. Hyra i LSS-bostad.
2. Kommunala bidrag till hyran.
3. Habiliteringsersättning vid daglig verksamhet.
4. Kostnad för arbetslunch.
5. Resor till och från daglig verksamhet.

Varför vi gjorde undersökningen

FUB har länge hört att personer med IF:s ekonomi ser olika ut i olika kommuner.

Det kan också vara skillnader inom samma kommun.

Det är ett problem.

Samma lag gäller i hela Sverige.

Det gäller både socialförsäkring och LSS.

Vi gjorde enkäten för att ta reda på hur kommunens beslut påverkar en persons ekonomi.

Vi ville också se om skillnaderna följer lagen.

Lagen säger att alla ska ha jämlika levnadsvillkor.

Det betyder att människor ska ha liknande villkor, oavsett var de bor.

Hur vi gjorde undersökningen

31 lokalföreningar svarade på enkäten.

De svarade utifrån situationen i sin kommun.

Enkäten ger inte en fullständig bild av hela landet.

Den visar hur avgifter, ersättningar och lokala beslut kan påverka en person med IF:s ekonomi.

Den visar också hur det kan öka risken för fattigdom.

Vad visar enkäten?

Stora skillnader i hyra

Hyran i LSS-bostad kan skilja mycket mellan kommuner.

Den högsta hyran i enkäten är cirka 14 300 kr per månad.

Den lägsta hyran är cirka 2 400 kr per månad.

Skillnaden är nästan 12 000 kr per månad.

Det blir över 140 000 kr per år.

I flera kommuner är hyran högre

än vad man kan få i statligt bostadstillägg.

Det betyder att personen måste betala en del av hyran själv.

Då minskar pengar till mat, kläder och andra nödvändiga kostnader.

Hyran kan också skilja mycket inom samma kommun.

Personer med samma insats kan betala helt olika hyra.

I vissa kommuner skiljer det över 6 000 kr per månad.

I en kommun är skillnaden nästan 11 000 kr per månad.

Vilken LSS-bostad man bor i påverkar ekonomin.

Särskilt svårt för unga

Många kommuner bygger nya LSS-bostäder.
Nya bostäder har ofta högre hyra.
Det är ofta unga personer som flyttar in där.
Unga med aktivitetsersättning har en låg inkomst.
Det kan göra det svårt att klara hyran.
Det kan också göra det svårare att flytta hemifrån.

Olika åtgärder för hög hyra

Kommuner gör på olika sätt
för att hantera hyror i LSS-bostäder.

Man har olika åtgärder.

Tre åtgärder är vanliga:

1. Hyrestak.
2. Kommunalt bostadstillägg eller hyresnedsättning.
3. Inga särskilda åtgärder.

Enkäten visar att det är fler kommuner som saknar åtgärder,
än kommuner som har åtgärder.
Det gäller även där hyran är hög.

Hyrestak

Hyrestak betyder att hyran inte får överstiga en viss nivå.

Det är en åtgärd som begränsar höga hyror.

Den gäller alla och kräver ingen ansökan.

Hyrestak ger störst effekt.

Det är också mest jämlikt.

Skillnaden blir inte så stor
mellan personer i samma kommun.

Effekten beror på hur högt hyrestaket är.

I undersökningen var det 6 av 31 kommuner
som hade hyrestak.

Kommunalt bostadstillägg

Man behöver oftast ansöka om kommunalt bostadstillägg.

Stödet är behovsprövat.

Det betyder att kommunen bestämmer om man behöver stödet tillräckligt mycket.

Det ges ofta bara till ett fåtal personer.

Åtgärden kan hjälpa den som får den.

Den minskar inte skillnaderna i hela kommunen.

I undersökningen var det 9 av 31 kommuner som hade kommunalt bostadstillägg.

Utan åtgärder ökar risken

Kommuner utan hyrestak eller bostadstillägg har större risk för höga hyror.

Hyran beror då på bostadens läge och standard.

Det kan leda till höga och svåra kostnader.

Skillnaderna mellan kommuner blir stora, trots att samma lag gäller i hela Sverige.

I undersökningen var det 17 av 31 kommuner som inte hade några åtgärder mot hög hyra alls.

Habiliteringsersättning

Kommuner betalar olika mycket i habiliteringsersättning.

Det visar enkätundersökningen.

I Göteborg är ersättningen cirka 3 630 kr per månad.

I Danderyd är ersättningen cirka 1 050 kr per månad.

Skillnaden är cirka 2 600 kr per månad.

Det blir över 30 000 kr per år.

Personerna har samma insats enligt LSS.

Skillnaden beror på kommunens beslut.

Kommuner får statsbidrag för habiliteringsersättning.
Göteborg använde hela bidraget år 2023.
Danderyd betalade tillbaka en del av bidraget.
Det visar att bidraget används olika.
Det påverkar hur stor ersättningen blir.

Arbetslunch

Priset för arbetslunch på daglig verksamhet skiljer sig mellan kommuner.
Det kostar mellan 30 kr och över 80 kr per dag, bland de som svarat på enkäten.
I Österåker kostar lunchen 30 kr per dag.
Det blir cirka 660 kr per månad.
I Växjö kostar lunchen 81 kr per dag.
Det blir cirka 1 780 kr per månad.
Skillnaden är cirka 1 120 kr per månad.
Det blir cirka 13 000 kr per år.
För den som har låg inkomst är det mycket pengar.
Kostnaden kan ta en stor del av inkomsten.

Resor till och från daglig verksamhet

6 kommuner i enkäten erbjuder gratis resor till daglig verksamhet.
I andra kommuner betalar personen själv.
En resa med färdtjänst kostar ofta 30–50 kr.
Resor fem dagar i veckan kan kosta över 1 500 kr per månad.
I Stockholms län finns ett högkostnadsskydd.
Det är 650 kr per månad.
Det blir 7 800 kr per år.
Gratis resor kan därför minska kostnaderna mycket.

Ekonomiskt bistånd

Enkäten visar att det i många kommuner finns personer som får ekonomiskt bistånd. Det gäller trots sjuk- eller aktivitetsersättning. Hyra, lunch och resor tar stor del av inkomsten. Det lämnar lite pengar kvar. Skillnader mellan kommuner påverkar ekonomin. Det sker trots samma lag. Det är ungefär 4 procent av alla med LSS-insatser som har ekonomiskt bistånd. Det visar att pengarna inte räcker till.

Sammanfattning av enkäten

Stora skillnader i kostnader

Kommunala beslut om hyror, avgifter och ersättningar påverkar ekonomin mycket.

Skillnaden mellan lägsta och högsta hyran

bland alla kommuner

är över 140 000 kr per år.

I en kommun är skillnaden i hyra mellan olika LSS-bostäder cirka 100 000 kr per år.

Över tid kan det bli flera miljoner kronor.

Det påverkar den långsiktiga tryggheten.

Anhöriga får ofta hjälpa till när pengarna inte räcker.

Det kan minska självständigheten för personen med IF.

Små möjligheter att påverka

Personer med IF kan sällan välja en billigare bostad.

Kommunen bestämmer var insatsen ges.

Lunch och resor är fasta kostnader.

Skillnaden för arbetslunch kan vara cirka 13 000 kr per år.

Resor kan kosta cirka 7 800 kr per år.

Inkomsten är svår att öka.

Marginalerna är små.

Samma lag – olika villkor

LSS är en rättighetslag.

Den ska ge goda levnadsvillkor i hela landet.

Lagen styr, inte hyror och avgifter.

Därför varierar villkoren mellan kommuner.

Skillnaderna kan öka ojämlikheten.

Handlar om prioriteringar

Skillnader beror inte bara på kommunens ekonomi.

De beror också på politiska val.

Anhöriga får ofta hjälpa till när pengarna inte räcker.

Det kan minska självständigheten.

7. SLUTSATSER

Det här har FUB kommit fram till när vi har gjort rapporten:

1. Medlemmar i FUB som behöver pengar från staten och kommunen kommer alltid att vara fattiga.
2. Personer som bor i LSS-bostad kan inte flytta till en annan bostad för att få billigare hyra eller få ett arbete med högre lön för att få bättre ekonomi.
3. Hyrorna har blivit högre. Men det statliga bostadstillägget har inte blivit högre. Därför blir ekonomin sämre och sämre för personer som bor i LSS-bostad.
4. Det är bara för tandvård som det finns en samordning mellan statens högkostnadsskydd.
5. Hyrorna är mycket olika i olika delar av landet. Hyrorna kan också vara olika i olika delar av en kommun.

DET HÄR TYCKER FUB BEHÖVER GÖRAS

Staten ska:

1. Höja sjuk- och aktivitetsersättningen varje år, så de följer lönerna i samhället.
2. Se över alla regler om ekonomi för personer med funktionsnedsättning.
3. Göra det möjligt att få aktivitetsersättning efter att man fyllt 30 år.
4. Ge ersättning för aktiviteter även till den som har sjukersättning.
5. Byta namn på sjukersättning.
En funktionsnedsättning är inte en sjukdom.
6. Höja taket för bostadstillägg så att det följer hyrorna.
7. Höja gränsen för när man själv betalar för ställföreträdare.
8. Se till att kostnad för ställföreträdare ger rätt till merkostnadsersättning.
9. Höja lönebidraget och räkna upp det varje år.
10. Ge ekonomiskt stöd för studier på anpassad komvux utan krav på att betala tillbaka.
11. Införa lägre kostnad för läkemedel för personer som har en LSS.-insats.

Kommunen ska:

1. Införa hyrestak eller kommunalt bostadstillägg.
2. Använda statsbidraget till habiliteringsersättning.
3. Erbjuder gratis resor till daglig verksamhet.
4. Sänka kostnaden för arbetslunch.
5. Se över alla avgifter i kommunen.
6. Införa åtgärder som stärker ekonomin, till exempel gratis wifi i LSS-bostäder.
7. Erbjuder friskvårdsbidrag eller billigare aktiviteter.
8. Föra statistik över personer som både har ersättning och ekonomiskt bistånd.

FUB